ՀԱՇՎԱՊԱՀԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՈՒՂԵՑՈՒՅՑ

ՀԱՏՈՐ 1

***

Ա - Բ

***

Վերջին չորս տարիների ընթացքում Հայաստանի Հանրապետությունում իրականացվում է հաշվապահական հաշվառման համակարգի բարեփոխումների գործընթացը, որի հիմնական նպատակը նոր տնտեսավարման պայմաններում կազմակերպությունների կողմից այնպիսի ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստումն ու ներկայացումն է, որոնք կբավարարեն օգտագործողների բոլոր խմբերի՝ կազմակերպության ֆինանսական վիճակի, գործունեության ֆինանսական արդյունքների և ֆինանսական վիճակում փոփոխությունների վերաբերյալ անկողմնակալ տեղեկատվություն ստանալու պահանջմունքները:

Հաշվապահական հաշվառման համակարգի բարեփոխումների շրջանակում ընդունվեցին միջազգային ստանդարտների հիման վրա մշակված Հայաստանի Հանրապետության հաշվապահական հաշվառման ստանդարտները, կազմակերպությունների ֆինանսատնտեսական գործունեության հաշվապահական հաշվառման նոր հաշվային պլանը, ֆինանսական հաշվետվությունների նոր փաթեթը, հաշվապահական հաշվառման նոր համակարգի մեթոդաբանական սկզբունքներին վերաբերող այլ իրավական ակտեր:

Ընդունվեցին նաև աուդիտորական գործունեությունը կարգավորող աուդիտի ստանդարտները, որոնք սահմանում են աուդիտի և աուդիտին հարակից ծառայությունների իրականացման մեթոդներն ու կարգը, աուդիտորների որակավորմանը, աուդիտի փաստաթղթավորմանը, որակի գնահատմանը, աուդիտորների հաշվետվությունների և եզրակացությունների ձևակերպման կարգին ներկայացվող միասնական պահանջները, նպաստում են աուդիտորական գործունեության մեջ գիտական, մեթոդաբանական և տեխնիկական նվաճումների ներդրմանը, ապահովում են աուդիտի արդյունքների արժանահավատության իրավական երաշխիքները:

Բացի այդ, հաշվապահական «գրադարանը» համալրված էր արդեն հարկային հարաբերությունները կարգավորող օրենսդրությամբ, մաքսային օրենսդրությամբ, քաղաքացիական օրենսդրությամբ և այլ իրավական ակտերով, որոնք այս կամ այն կերպ դառնում են ամենօրյա գործածության միջոց: Կուտակված հսկայածավալ տեղեկատվության լաբիրինթոսում, իհարկե, դժվար է ճիշտ ժամանակին և ամբողջական կերպով վերհանել, պարզաբանել կամ ստանալ ծա-

ռացած հարցադրումների բոլոր պատասխանները, հասկանալ այս կամ այն տերմինի իմաստը:

Այդ առումով արդեն հասունացել էր հայաստանյան իրականությանը վերաբերող յուրօրինակ «հավաքածուի» ստեղծման անհրաժեշտությունը, որում մասնագետները (նաև` ոչ մասնագետները) հեշտությամբ կգտնեին իրենց հուզող հարցադրումների պատասխանները:

Այդ նպատակն է հետապնդում **«Հաշվապահի համառոտ ուղեցույց» գրքաշարի հինգհատորյակի** ստեղծումը, որում ներկայացված և պարզաբանված են`

- հաշվապահական հաշվառման օրենսդրության (մասնավորապես` հաշվապահական հաշվառման բոլոր ստանդարտների),
- աուդիտորական գործունեությունը կարգավորող օրենսդրության (մասնավորապես` աուդիտի բոլոր ստանդարտների),
- հարկային հարաբերությունները կարգավորող օրենսդրության (մասնավորապես` բոլոր հարկատեսակների),
- մաքսային օրենսդրության,
- քաղաքացիական օրենսդրության,
- բանկային օրենսդրության
- և այլ իրավական ակտերին վերաբերող

մոտ 3000 հասկացություններ, սահմանումներ, կանոններ, սկզբունքներ, եղանակներ, հիմունքներ, մոտեցումներ, ընթացակարգեր (հոդվածներ), ինչպես նաև այն գրականությունները, որոնք ընթերցողը կարող է օգտագործել այդ ամենն ուսումնասիրելիս:

Գրքաշարը հավակնում է դառնալու ոչ միայն հաշվապահների, այլ նաև աուդիտորների, տնտեսագետների, ֆինանսիստների, և, ընդհանրապես, ֆինանսահաշվային ոլորտին ուղղակի կամ անուղղակի առնչություն ունեցողների յուրօրինակ գործնական ուղեցույց-ձեռնարկ: Այն հաջողությամբ կարող է օգտագործվել նաև տնտեսագիտական ուսումնական հաստատություններում` դասախոսների և ուսանողների կողմից:

Գրքաշարը կառուցված է այբբենական (բառարանային) սկզբունքով, որը հնարավորություն է ընձեռնում ընթերցողին` հեշտությամբ գտնելու հոդվածներին վերաբերող բովանդակային բացատրություններ, պարզաբանումներ, որոնք ներկայացված են առավել հակիրճ, պարզ և մատչելի: Նրանում հատկապես տեղ են գտել այն հոդվածները, որոնք ավելի գործածական են ու հետաքրքրող ընթերցողին, և այնպիսի շարադրանքով, ինչպես սովորաբար այն արտասանվում է: Օրինակ` «Ոչ ընթացիկ ակտիվ», ոչ թե «Ակտիվ ոչ ընթացիկ» կամ «Ոչ նյութական ակտիվների ամորտիզացիա» և ոչ թե «Ամորտիզացիա ոչ նյութական ակտիվների» և այլն:

Հոդվածները հիմնականում ներկայացված են եզակի թվով, բայց այդպիսիք չգտնելու դեպքում փորձեք փնտրել հոգնակի թվով կամ այլ հնարավոր շարադրանքով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ա

ԱԱՀ 23
Ազատ մաքսային պահեստ 23
Ազատ տնտեսական գոտի 23
Ազատ փոխարկելի արժույթ 23
Ազատման նպաստ 23
Ազատման նպաստի ճանաչումը 24
Ազատման նպաստի չափումը 24
Ազգային արժույթ 24
Ազդագիր 25
Ալիմենտ (ապրուստավճար) 25
Ածանցյալ արժեթուղթ 25
Ածանցյալ գործիք 25
Ածանցյալ գործիքի բնութագիրը 25
Ածանցյալ ֆինանսական գործիք 26
Ակնկալվող արժեքի գնահատման մեթոդ 26
Ակտ 26
Ակտիվ 27
Ակտիվ հաշվեկշիռ 27
Ակտիվային հաշիվ 27
Ակտիվապասիվային հաշիվ 28
Ակտիվի առանձնացնելիություն 28
Ակտիվի արժեզրկման հայտանիշների գնահատումը 29
Ակտիվի արժեզրկում 30
Ակտիվի արժեզրկումից կորստի
հակադարձման հայտանիշների գնահատումը 30
Ակտիվի արժեզրկումից կորստի հակադարձումը 31
Ակտիվի արժեզրկումից կորստի ճանաչումը 31
Ակտիվի արժեզրկումից կորուստ 32
Ակտիվի արժեզրկումից կուտակված կորուստ 32
Ակտիվի արժեզրկումից կորստի հակադարձման ճանաչումը 33
Ակտիվի արժեզրկումից կորստի հակադարձման չափումը 33
Ակտիվի արժեք 33
Ակտիվի ընթացիկ (վերականգնման) արժեք 33
Ակտիվի իրացման (մարման) արժեք 34
Ակտիվի կուտակված արժեզրկում 34
Ակտիվի համախառն հաշվեկշռային արժեք 34
Ակտիվի հաշվեկշռային արժեք 34
Ակտիվի հարկային բազա 34
Ակտիվի հետագա չափում 34
Ակտիվի ձեռքբերման ծախսումներ 35
Ակտիվի ձեռքբերում 35

Ակտիվի ճանաչման չափանիշները 35
Ակտիվի ճանաչում 36
Ակտիվի մնացորդային արժեք 36
Ակտիվի ներկա արժեք.. 36
Ակտիվի չափման հիմունքները.. 36
Ակտիվի չափում 36
Ակտիվի սկզբնական (փաստացի) արժեք 37
Ակտիվի սկզբնական արժեքի բաղկացուցիչները.. 37
Ակտիվի սկզբնական չափում... 37
Ակտիվի վերագնահատված արժեք.. 37
Ակտիվի վերագնահատում 37
Ակտիվի վերականգնման արժեք 38
Ակտիվի վերահսկում... 38
Ակտիվի տիրապետման իրավունք... 38
Ակտիվի տիրապետում 38
Ակտիվի տնօրինման իրավունք 38
Ակտիվի տնօրինում... 38
Ակտիվի փաստացի արժեք 38
Ակտիվի փոխհատուցվող գումար.. 39
Ակտիվի օգտագործման իրավունք.. 39
Ակտիվի օգտագործում 39
Ակտիվների դաս 39
Ակտիվների դասակարգումը (տարբերակումը)... 39
Ակտիվների փոխանակություն 40
Ակտիվների և պարտավորությունների հաշվանցումը.. 40
Ակտիվներին վերաբերող շնորհներ... 40
Ակտիվներին վերաբերող շնորհների գծով
հետաձգված եկամտի ամորտիզացիան 40
Ակտիվներին վերաբերող շնորհների ներկայացումը... 41
Ակտիվներին վերաբերող շնորհների վերադարձումը.. 42
Ակտիվներին վերաբերող և եկամուտներին վերաբերող
շնորհների համեմատականը.. 42
Ակտուարային գնահատման մեթոդ 43
Ակտուարային գնահատումների հաճախականությունը 44
Ակտուարային ենթադրություն 44
Ակտուարային ենթադրությունների բաղկացուցիչները 44
Ակտուարային ներկա արժեք... 45
Ակտուարային շահույթ և վնաս.. 45
Ակտուարային շահույթների և վնասների ճանաչումը... 45
Ակրեդիտիվ 46
Ակցեպտ 46
Ակցիզային հարկ... 46
Ակցիզային հարկ վճարողները 47
Ակցիզային հարկի արտոնությունները.. 47
Ակցիզային հարկի դրույքաչափերը 47
Ակցիզային հարկի վճարված գումարների վերադարձումը (հաշվանցումը) 49

Ակցիզային հարկի վճարումը և հաշվարկների ներկայացումը............................ 49
«Ակցիզային հարկի մասին» ՀՀ օրենք.. 49
Ակցիզային հարկով հարկման ենթակա ապրանքները.. 50
Ակցիզային հարկով հարկման բազա.. 50
Ակցիզային հարկով հարկվող օբյեկտ.. 50
Աճուրդ 50
ԱՄԱԵ (ՖԻՖՈ) բանաձև. (Առաջինը մուտք՝ առաջինը ելք)................................ 51
Ամբողջականություն 51
Ամորտիզացիա 51
Ամորտիզացիայի գումար 51
Ամորտիզացիայի կուտակված գումար 51
Ամորտիզացիայի հաշվարկման մեթոդ 52
Ամորտիզացիայի հաշվարկման մեթոդի վերանայումը.. 52
Ամորտիզացիայի տոկոսադրույք.. 52
Ամորտիզացված արժեք 53
Ամորտիզացված արժեքով հաշվառվող ֆինանսական ակտիվների արժեզրկման ճանաչումից հետո առաջացող տոկոսային եկամտի ճանաչումը 53
Ամորտիզացված արժեքով հաշվառվող ֆինանսական ակտիվների արժեզրկում (անհավաքագրելիություն) 53
Ամորտիզացված արժեքով հաշվառվող ֆինանսական ակտիվների արժեզրկումից (անհավաքագրելիությունից) կորստի հակադարձումը 53
Ամորտիզացված արժեքով հաշվառվող ֆինանսական ակտիվների արժեզրկումից (անհավաքագրելիությունից) կորուստը 54
Ամորտիզացվող ակտիվ.. 54
Ամսաթիվ 54
Այլ աուդիտոր.. 54
Այլ ծախսումներ 54
Այլընտրանքային մոտեցում.. 55
Անալիտիկ (վերլուծական) հաշիվ 55
Անալիտիկ հաշվառում.. 55
Անասնաբուժական դեղամիջոցներ.. 55
Անավարտ արտադրանք 56
Անավարտ արտադրություն.. 56
Անավարտ հիմնական միջոց 56
Անավարտ հիմնական միջոցների հաշվառումը.. 56
Անբաժանելի գույք 56
Անբարեխիղճ մրցակցություն... 56
Անբարենպաստ պայմանագիր.. 56
Անդորրագիր 56
Անընդհատ գործունեություն 57
Անընդհատություն 57
Անժամկետային ավանդ.. 58
Անկախ ընթացակարգեր 58
Անկանխիկ հաշվարկների ձևերը... 58
Անհատական իրավական ակտ.. 58

Անհատույց պայմանագիր.. 58
Անհատույց ստացված ակտիվներ 59
Անհատույց տրամադրում... 59
Անհավաքագրելիություն... 60
Անհավաքագրելիությունից կորուստ 60
Անհուսալի դեբիտորական պարտքերի դուրսգրման և նախկինում
դուրս գրված անհուսալի կրեդիտորական պարտքերի մարման գումարներ 60
Անհուսալի պարտք... 60
Անձ 60
Անձնակազմով տրանսպորտային միջոցի վարձակալության պայմանագիր..... 60
Անմաքս առևտրի խանութ 61
Անմաքս առևտրի խանութներում իրացման ենթակա
ապրանքների ձեռքբերումը և պահպանումը 61
Անշարժ գույք... 61
Անշարժ գույքի առուվաճառքի պայմանագիր... 61
Անշարժ գույքի գործարք 62
Անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցումը.................... 62
Անվանական բաժնետոմս 62
Անվանատեր 62
Անվճարունակություն... 62
Անցյալ ծառայության արժեքի աճ.. 63
Անցյալ ծառայության արժեքի աճի ճանաչումը 63
Անցյալ ծառայության արժեքի աճի տեսակները 64
Անուիտետ 64
Անուիտետների աղյուսակ 64
Անուղղակի արտադրական ծախսումներ 66
Անուղղակի արտադրական ծախսումների բաշխումը... 66
Անուղղակի արտադրական ծախսումների դասակարգումը 66
Անուղղակի հարկ 66
Աշխատաժամանակ.. 66
Աշխատաժամանակի հաշվառման թերթիկ (տաբել).. 67
Աշխատակից 67
Աշխատակիցների այլ երկարաժամկետ հատուցման բաղկացուցիչները 67
Աշխատակիցների այլ երկարաժամկետ հատուցման ճանաչումը 69
Աշխատակիցների այլ երկարաժամկետ հատուցման չափումը.......................... 70
Աշխատակիցների այլ երկարաժամկետ հատուցումը.. 70
Աշխատակիցների անունից կատարվող վճարները 70
Աշխատակիցների երաշխավորված հատուցումը... 70
Աշխատակիցների կարճաժամկետ հատուցման բաղկացուցիչները.................. 70
Աշխատակիցների կարճաժամկետ հատուցման ճանաչումը............................... 71
Աշխատակիցների կարճաժամկետ հատուցումը 71
Աշխատակիցների հատուցումներ 72
Աշխատակիցների հատուցումների բաղկացուցիչները.. 72
Աշխատակցի անձնական քարտ 73
Աշխատանք 73
Աշխատանքային գրքույկ 73

Աշխատանքային հաշվային պլան 73
Աշխատանքային չափիչներ 74
Աշխատանքային պայմանագիր 74
Աշխատանքային վեճ 75
Աշխատանքային օրենսգիրք 75
Աշխատանքի նորմավորում 75
Աշխատանքի ստաժ 75
Աշխատանքի վարձատրության կարգը 75
Աշխատանքի վարձատրության համակարգը 76
«Աշխատանքի վարձատրության մասին» ՀՀ օրենք 76
Աշխատանքի վարձատրության մասին օրենսդրություն 76
Աշխատանքի վարձատրության տարրերը 77
Աշխատատանքի վարձատրությանն ուղղված միջոցները
և դրան հավասարեցված եկամուտները 77
Աշխատանքի վարձատրություն 77
Աշխատանքի վարձատրությունն աշխատանքի նորմալ պայմաններից
շեղումների առկայության դեպքում 78
Աշխատանքներ կատարելու պայմանագիր 78
Աշխատանքների կատարման ակտ 78
Աշխատավարձ 78
Աշխատավարձի հաշվառման տեղեկագիր 79
Աշխատավարձի վճարման տեղեկագիր 79
Աշխատատարություն 79
Աշխատաքարտ 79
Աշխատող 79
Աշխատուժ 79
Աշխատօր 79
Աշխարհագրական սեգմենտ 83
Ապագա հարկային հետևանք 83
Ապագա ֆինանսական տեղեկատվություն 83
Ապահովագրական բրոքեր 84
Ապահովագրական գումար 84
Ապահովագրական գործակալ 84
Ապահովագրական կազմակերպություն 84
Ապահովագրական հատուցում 84
Ապահովագրական պատահար 85
Ապահովագրական ռիսկ 85
Ապահովագրական սակագին 85
Ապահովագրական վճար (ապահովագրավճար) 85
Ապահովագրական վճարի ներկայացումը 85
Ապահովագրող 86
Ապահովագրության պայմանագիր 86
Ապահովագրության տեսակները 86
Ապահովագրության օբյեկտներ 87
Ապահովագրություն 87
Ապահովադիր 87

Ապաճանաչում 87
Ապառք 87
Ապրանք 87
Ապրանքագիր 88
Ապրանքային բեռնագիր (Ձև Պ-40) 88
Ապրանքային հաշվեկշռի մեթոդ 91
Ապրանքային հաշվետվություն (Ձև Պ-13) 92
Ապրանքային նշան 95
Ապրանքային շուկա 95
Ապրանքային պահեստ 95
Ապրանքային վարկ 95
Ապրանքային և սպասարկման նշան 95
Ապրանքային և սպասարկման նշանի գրանցումը 95
Ապրանքային և սպասարկման նշանի տեսակները 96
Ապրանքաշրջանառություն 96
Ապրանքափոխանակություն 96
Ապրանքի ինքնարժեք 96
Ապրանքի ծագման երկիր 97
Ապրանքի վաճառքից հասույթի ճանաչումը 97
Ապրուստավճար 97
Առանձնացնելի ակտիվ 97
Առանձնացում 97
Առանց անձնակազմի տրանսպորտային միջոցի
վարձակալության պայմանագիր 97
Առանց մատակարարի հաշվի ստացված նյութերի,
ապրանքների ընդունման ակտ (Ձև Պ-2) 98
Առաջին կարգի հաշիվ 102
Առաքվող, տեղափոխվող ապրանքների գրանցման (հաշվառման) գիրք 102
Առհաշիվ (հաշվետու) անձ 103
Առհաշիվ անձի հաշվետվություն 103
Առհաշիվ գումար 104
Առհաշիվ տրված կանխիկ դրամ 104
Առուվաճառքի պայմանագիր 104
Առևտրաարդյունաբերական պալատ 104
Առևտրական դեբիտորական և կրեդիտորական պարտքեր 104
Առևտրական կազմակերպություն 107
Առևտրական հաշվեկշիռ 107
Առևտրական նպատակներով պահվող ֆինանսական ակտիվ
(պարտավորություն) 107
Առևտրական նպատակներով պահվող ֆինանսական ակտիվի
(պարտավորության) հետագա չափումը 107
Առևտրական նպատակներով պահվող ֆինանսական ակտիվի
(պարտավորության) սկզբնական չափումը 108
Առևտրական նպատակներով պահվող պարտավորություն 108
Առևտրային գաղտնիք 108
Առևտրային գործունեություն 108

Առևտրային դեբիտորական և կրեդիտորական պարտք 108
Առևտրային զեղչ 108
Առևտրային ծախսեր 109
Առևտրային կազմակերպություն 109
Առևտրային համակարգ 109
Առևտրային հավելագին 109
Առևտրային ներկայացուցիչ 109
Առևտրային վարկ... 110
Առևտրի ամսաթիվ.. 110
ԱՍ 110
ԱՍ 120 «Աուդիտի ստանդարտների շրջանակները» 112
ԱՍ 200 «Ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտի
նպատակն ու հիմնական սկզբունքները» 112
ԱՍ 210 «Աուդիտի անցկացման պայմանները»... 112
ԱՍ 220 «Աուդիտորական աշխատանքների որակի վերահսկողությունը».......... 113
ԱՍ 230 «Փաստաթղթավորումը»... 113
ԱՍ 240 «Խարդախություն և սխալներ» 113
ԱՍ 250 «Ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտի ընթացքում
օրենքների և այլ իրավական ակտերի պահանջների պահպանման
ուսումնասիրումը» 114
ԱՍ 300 «Պլանավորումը»... 116
ԱՍ 310 «Գործիմացությունը» 116
ԱՍ 320 «Էականությունը աուդիտում» 116
ԱՍ 400 «Ռիսկի գնահատումը և ներքին վերահսկողությունը»............................ 117
ԱՍ 401 «Աուդիտի անցկացումը համակարգչային տեղեկատվական
համակարգերի միջավայրում».. 118
ԱՍ 402 «Սպասարկող կազմակերպության ծառայություններից
օգտվող կազմակերպությունների վերաբերյալ աուդիտորական
ուսումնասիրությունները»... 118
ԱՍ 500 «Աուդիտորական ապացույցներ»... 119
ԱՍ 501 «Աուդիտորական ապացույցներ - հատուկ հոդվածների
լրացուցիչ ուսումնասիրություններ» 119
ԱՍ 510 «Սկզբնական աուդիտ - սկզբնական մնացորդներ» 119
ԱՍ 520 «Վերլուծական ընթացակարգեր»... 120
ԱՍ 530 «Աուդիտորական ընտրանքը և ընտրանքային
այլ ընթացակարգերը» 120
ԱՍ 540 «Հաշվապահական գնահատումների աուդիտ» 120
ԱՍ 550 «Կապակցված կողմեր» 121
ԱՍ 560 «Հետագա դեպքեր»... 122
ԱՍ 570 «Կազմակերպության գործունեության անընդհատությունը» 123
ԱՍ 580 «Կազմակերպության ղեկավարության կողմից ներկայացված
տեղեկատվությունը»... 123
ԱՍ 600 «Այլ աուդիտորի կողմից իրականացված աշխատանքների
արդյունքների օգտագործումը» 123
ԱՍ 610 «Ներքին աուդիտորական աշխատանքների ուսումնասիրությունը»..... 124
ԱՍ 620 «Փորձագետի աշխատանքի օգտագործումը».. 124

ԱՍ 700 «Ֆինանսական հաշվետվությունների վերաբերյալ աուդիտորական եզրակացությունը» 125
ԱՍ 710 «Համեմատություններ» 125
ԱՍ 720 «Աուդիտի ենթարկված ֆինանսական հաշվետվություններ պարունակող փաստաթղթերում առկա այլ տեղեկատվությունը» 127
ԱՍ 800 «Հատուկ նպատակներով իրականացված աուդիտի արդյունքում տրվող աուդիտորական եզրակացությունը» 128
ԱՍ 810 «Ապագա ֆինանսական տեղեկատվության ստուգումը» 128
ԱՍ 910 «Ֆինանսական հաշվետվությունների դիտարկման աշխատանքներ» . 129
ԱՍ 920 «Ֆինանսական տեղեկատվության վերաբերյալ համաձայնեցված ընթացակարգերի իրականացման աշխատանքներ» 130
ԱՍ 930 «Ֆինանսական տեղեկատվության կոմպիլյացիա» 131
Ասոցիացված կազմակերպություն 131
Ասոցիացված կազմակերպությունում ներդրում 132
Ասոցիացված կազմակերպությունում ներդրումների հաշվառումը համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններում 132
Ասոցիացված կազմակերպությունում ներդրումների հաշվառումը, որոնք ներառվում են համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններ չպատրաստող ներդրողի առանձին ֆինանսական հաշվետվություններում 133
Ասոցիացված կազմակերպությունում ներդրումների հաշվառումը, որոնք ներառվում են համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններ պատրաստող ներդրողի առանձին ֆինանսական հաշվետվություններում 133
Ավալ 133
Ավալիստ 134
Ավանդ 134
Ավանդատու 134
Ավանս 134
Ավանսային հաշվետվություն 134
Ավարտվածության տոկոսի մեթոդ 134
Ավելացված արժեքի հարկ (ԱԱՀ) 134
Ավելացված արժեքի հարկ վճարող համարվելու առանձնահատկությունները 135
Ավելացված արժեքի հարկ վճարողները 135
Ավելացված արժեքի հարկի գումարների չհաշվանցումը (չպակասեցումը) 135
Ավելացված արժեքի հարկի դրույքաչափ 136
Ավելացված արժեքի հարկի զրոյական դրույքաչափ 137
Ավելացված արժեքի հարկի ծագման պահը 138
Ավելացված արժեքի հարկի հաշվարկ 139
Ավելացված արժեքի հարկի հաշվարկման կարգը 140
Ավելացված արժեքի հարկի հաշվարկների ներկայացումը և վճարումը 141
Ավելացված արժեքի հարկի վճարման ժամկետի հետաձգումը 141
Ավելացված արժեքի հարկից ազատումը 142
Ավելացված արժեքի հարկով հարկվող գործարք (գործառնություն) 143
Ավելացված արժեքի հարկով հարկվող շրջանառություն 144
Ավելացված արժեքի հարկով հարկվող օբյեկտ 146

Ավելացված արժեքի հարկով չեն հարկվում
(հարկման օբյեկտ չեն համարվում) 147
Ավիզո.. 147
Արագ իրացվելի ակտիվ (ներդրում) 147
Արագամաշ առարկա.. 148
Արագամաշ առարկաների դուրսգրման ակտ (Ձև Պ-35)...................................... 148
Արագամաշ առարկաների հաշվառման քարտ (Ձև Պ-11).................................... 151
Արագացված մաշվածություն (ամորտիզացիա).. 151
Արդյունավետ տոկոսադրույք 151
Արդյունավետ տոկոսային (տոկոսադրույքի) մեթոդ.. 151
Արդյունք.. 153
Արդյունքի միավորի մեթոդ 153
Արժանահավատություն.. 153
Արժեզրկում 154
Արժեթղթավորում.. 154
Արժեթղթերի դասակարգում 154
Արժեթղթերի թողարկում 154
Արժեթղթերի հավատարմագրային կառավարում... 154
Արժեթղթերի շուկա 154
«Արժեթղթերի շուկայի կարգավորման մասին» ՀՀ օրենք..................................... 155
Արժեթղթերի պահառության գործունեություն 155
Արժեթղթերի տեղաբաշխում 155
Արժեթղթերի տեսակները.. 155
Արժեթուղթ... 155
Արժեթուղթ թողարկելը 156
Արժեթուղթ վաճառելը 156
Արժեկտրոն 156
Արժեք 156
Արժութային արժեք 157
Արժութային գործառնություն... 157
Արժութային ռիսկ 158
Արժույթ... 158
Արժույթի դասակարգումը... 158
Արժույթի զգալի արժեզրկումը (արժենվազումը)... 159
Արձակուրդ.. 159
Արձակուրդային վճար 159
Արտադրական սեգմենտ 159
Արտադրական վերադիր ծախսումներ... 160
Արտադրական վերադիր ծախսումների բաշխումը 160
Արտադրանք 160
Արտադրանքի, ապրանքների և դրանց գների (հասույթի)
գրանցման (հաշվառման) գիրք... 160
Արտադրանքի ինքնարժեք 162
Արտադրանքի միավորի մեթոդ 162
Արտադրանքի վաճառքից հասույթի ճանաչումը 162
Արտադրություն 162

Արտակարգ դեպք 162
Արտահագուստի և այլ հանդերձանքի համար կատարված ծախս 162
Արտահանում 162
«Արտահանում՝ ազատ շրջանառության համար» մաքսային ռեժիմ 162
Արտահաշվեկշիռ 163
Արտահաշվեկշռային հաշիվ 163
Արտահաշվեկշռային հոդված 163
Արտասովոր դեպք 163
Արտասովոր հոդված 164
Արտասովոր հոդվածներին վերաբերող դրամական միջոցների
հոսքերի ներկայացումը 164
Արտարժույթ 164
Արտարժույթի տնօրինման նորմատիվի առավելագույն չափը 164
Արտարժույթի փոխանակման փոխարժեք 164
Արտարժույթով գործարք 164
Արտարժույթով գործարքի առաջացումը 165
Արտարժույթով գործարքի սկզբնական ճանաչմանը հաջորդող չափումը 165
Արտարժույթով գործարքի սկզբնական ճանաչումը 166
Արտարժույթով գործարքից առաջացած փոխարժեքային տարբերություննե-
րի
թույլատրելի այլընտրանքային մոտեցմամբ ճանաչումը 166
Արտարժույթով գործարքից առաջացած փոխարժեքային տարբերություն-
ների
հիմնական մոտեցմամբ ճանաչումը 167
Արտարժույթով գործարքից առաջացած փոխարժեքային տարբերություն-
ների
ճանաչումը 168
Արտարժույթով դրամական միջոցների հոսք 168
Արտաքին աուդիտ 169
Արտաքին տնտեսական գործունեություն 169
Արտերկրյա գործակալ 169
Արտերկրյա գործակալի վերադասակարգումը արտերկրյա միավորի 169
Արտերկրյա գործակալի ֆինանսական հաշվետվությունների
վերահաշվարկման հիմունքները 170
Արտերկրյա գործակալի ֆինանսական հաշվետվությունների
վերահաշվարկումից առաջացած փոխարժեքային տարբերություն 170
Արտերկրյա գործունեության հաշվապահական հաշվառման
հիմնական խնդիրները 171
Արտերկրյա գործունեության իրականացման եղանակները 171
Արտերկրյա գործունեություն 171
Արտերկրյա միավոր 171
Արտերկրյա միավորի վերադասակարգումն արտերկրյա գործակալի 172
Արտերկրյա միավորի օտարման դեպքում փոխարժեքային
տարբերությունների ճանաչումը 172
Արտերկրյա միավորի օտարում 172

Արտերկրյա միավորի ֆինանսական հաշվետվությունների վերահաշվարկման հիմունքները 173
Արտերկրյա միավորի ֆինանսական հաշվետվությունների վերահաշվարկումից առաջացած փոխարժեքային տարբերության ճանաչումը 173
Արտերկրյա միավորին վերագրվող դրամային հոդվածների գծով առաջացած փոխարժեքային տարբերությունների ճանաչումը 174
Արտերկրյա միավորում զուտ ներդրման հավասարեցվող դրամային հոդված .. 174
Արտերկրյա միավորում զուտ ներդրման հեջավորող գործիքներից առաջացած փոխարժեքային տարբերությունների ճանաչումը 174
Արտերկրյա միավորում զուտ ներդրման հեջ 174
Արտերկրյա միավորում զուտ ներդրման հեջի հաշվառումը 175
Արտերկրյա միավորում զուտ ներդրում 175
Արտերկրյա ստորաբաժանման դասակարգման փոփոխություն 175
Արտերկրյա ստորաբաժանում 175
Արտերկրյա ստորաբաժանումների դասակարգման ցուցանիշները 176
Արտերկրյա ստորաբաժանումների դասակարգումը 177
Արտերկրյա ստորաբաժանումների ֆինանսական հաշվետվությունների վերահաշվարկման հիմունքների համեմատականը 177
Արտոնագիր 179
Արտոնյալ բաժնետոմս 179
Արտոնյալ բաժնետոմսերի գծով շահաբաժինների գումարը, որը հանվում է ժամանակաշրջանի զուտ շահույթից 179
Արտոնյալ բաժնետոմսերի դասակարգումը 179
Արտոնություն 180
Աուդիտ (հաշվեքննություն, հաշվեստուգում) 180
Աուդիտ իրականացնող անձի իրավունքները 180
Աուդիտ իրականացնող անձի պարտականությունները 181
Աուդիտի ենթարկվող անձ 181
Աուդիտի ենթարկվող անձի իրավունքները 181
Աուդիտի ենթարկվող անձի պարտականությունները 181
Աուդիտի հիմնական սկզբունքները 181
Աուդիտի միջազգային ստանդարտ 182
Աուդիտի նպատակը 182
Աուդիտի շրջանակները 182
Աուդիտի ստանդարտ 183
Աուդիտի փաստաթղթավորումը 183
Աուդիտի և աուդիտին հարակից ծառայությունների երաշխավորման մակարդակների ապահովումը 183
Աուդիտին հարակից ծառայությունները 184
Աուդիտոր 185
Աուդիտորական աշխատանքներում գործիմացություն 185
Աուդիտորական ապացույց 187
Աուդիտորական ապացույցներ ձեռք բերելու համար իրականացվող ընթացակարգերը 188

Աուդիտորական ապացույցներ ձեռք բերելու համար
իրականացվող հաշվարկումները 188
Աուդիտորական ապացույցներ ձեռք բերելու համար
իրականացվող հարցումներն ու հաստատումները........ 188
Աուդիտորական ապացույցներ ձեռք բերելու համար
իրականացվող ստուգումները........ 189
Աուդիտորական ապացույցներ ձեռք բերելու համար
իրականացվող վերլուծական ընթացակարգերը........ 189
Աուդիտորական ապացույցներ ձեռք բերելու համար
իրականացվող ուսումնասիրությունները........ 189
Աուդիտորական դիտարկում 189
Աուդիտորական եզրակացության հիմնական տարրերը 189
Աուդիտորական եզրակացության օրինակելի ձև........ 190
Աուդիտորական եզրակացություն 191
Աուդիտորական եզրակացությունում արտահայտված բացասական կարծիք .. 191
Աուդիտորական եզրակացությունում արտահայտված դրական կարծիք 192
Աուդիտորական եզրակացությունում արտահայտված կարծիք........ 192
Աուդիտորական եզրակացությունում արտահայտված
վերապահումներով դրական կարծիք........ 192
Աուդիտորական եզրակացությունում կարծիք արտահայտվելուց հրաժարվելը 193
Աուդիտորական ընտրանք 193
Աուդիտորական ծառայության վճար........ 193
Աուդիտորական ծառայություն........ 193
Աուդիտորական կազմակերպության կողմից կիրառվող որակի
վերահսկողության քաղաքականություն 194
Աուդիտորական կազմակերպություն 195
Աուդիտորական հաշվետվություն........ 195
Աուդիտորական նամակ-պարտավորագիր 195
Աուդիտորական նամակ-պարտավորագրի օրինակելի ձև 195
Աուդիտորական ռիսկ........ 197
Աուդիտորի աշխատանքային փաստաթղթեր 197
Աուդիտորի կարծիք........ 197
Աուդիտորի պատասխանատվությունը........ 198
Աուդիտորի վարքագիրք 198
Աֆիլացված անձինք 198

Բ

Բաժանելի զույք 201
Բաժանիչ հաշվեկշիռ 201
Բաժանորդագրող........ 201
Բաժանում........ 201
Բաժնային արժեթուղթ 201

Բաժնային սեփականություն 201
Բաժնեհավաք կապիտալ 202
Բաժնեմաս 202
Բաժնեմասերի (շահերի) միացման հաշվառումը... 202
Բաժնեմասերի (շահերի) ընդհանրացման մեթոդ 202
Բաժնեմասերի (շահերի) միացումը 203
Բաժնեմասնակցության գործիք.. 203
Բաժնեմասնակցության մեթոդ... 203
Բաժնեմասնակցության մեթոդի կիրառումը 204
Բաժնեմասնակցության մեթոդով հաշվառվող ներդրում 205
Բաժնետերերի ռեեստր 206
Բաժնետիրական ընկերության բաժնետոմսերի հետգնման գինը 206
Բաժնետիրական ընկերության բաժնետոմսերի հետգնումը
բաժնետերերի պահանջով 206
Բաժնետիրական ընկերության գույքի ձեռքբերման և օտարման հետ
կապված խոշոր գործարքներ 207
Բաժնետիրական ընկերության գույքի ձեռքբերման և օտարման հետ
կապված խոշոր գործարքների կնքումը... 207
Բաժնետիրական ընկերության տեսակները 207
Բաժնետիրական ընկերություն... 208
Բաժնետոմս 208
«Բաժնետոմսերի թիվ»-ը՝ մեկ բաժնետոմսին
բաժին ընկնող բազային շահույթի հաշվարկում 208
«Բաժնետոմսերի թիվ»-ը՝ մեկ բաժնետոմսին
բաժին ընկնող նոսրացված շահույթի հաշվարկում 209
Բաժնետոմսերի հետգնում 209
Բաժնետոմսերի վերահսկիչ ծրար 209
Բաղադրյալ ֆինանսական գործիք 209
Բաղադրյալ ֆինանսական գործիքի գնահատումը 210
Բաղադրյալ ֆինանսական գործիքի ներկայացումը 210
Բանկ... 210
Բանկ և նմանատիպ ֆինանսական հաստատություն 210
Բանկային ավանդ.. 211
Բանկային ավանդի պայմանագիր 211
Բանկային գաղտնիք 211
Բանկային գործունեության հիմնական տնտեսական նորմատիվները 212
Բանկի գործունեության հիմնական տնտեսական նորմատիվների
հաշվարկման պարբերականությունը 212
Բանկային գործունեություն 212
Բանկային ընդհանուր պահուստ... 212
Բանկային հաշվի պայմանագիր 212
Բանկային հաշվից դրամական միջոցները դուրս գրելու հերթականությունը..... 213
Բանկային վկայագիր 213
Բանկային օվերդրաֆտ 214
Բանկերի հաշվապահական հաշիվների պլան 214

Բանկերի վարկերի և դեբիտորական պարտքերի դասակարգման և հնարավոր կորուստների պահուստների ձևավորման կարգը 221
Բանկի ակտիվների և պարտավորությունների մարման ժամկետներ 211
Բանկի անվճարունակություն 222
Բանկի եկամուտներ.. 222
Բանկի եկամուտների և ծախսերի հաշվանցումը... 222
Բանկի ընդհանուր կապիտալ 223
Բանկի ընդհանուր կապիտալի համարժեքության նորմատիվներ 223
Բանկի ընդհանուր կապիտալի նվազագույն չափը 223
Բանկի իրացվելիության նորմատիվներ.. 223
Բանկի ծախսեր 224
Բանկի կանոնադրական հիմնադրամի նվազագույն չափը 224
Բանկի հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության առանձնահատկությունները 224
Բանկի հաշվապահական հաշվեկշիռ 225
Բանկի հետ կապված անձանց գծով ռիսկի առավելագույն չափը 226
Բանկի մեկ փոխառուի գծով ռիսկի առավելագույն չափը 227
Բանկի սնանկություն 227
Բանկի տրված վարկերի և փոխատվությունների գծով կորուստներ 227
Բանկի ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվություն 228
Բաշխում.. 228
Բարդ ընթացակարգով տրվող լիցենզիա 228
Բարդ տոկոս 228
Բարեգործական և այլ անհատույց հատկացումները 229
Բարեգործություն 229
Բարոյական մաշվածություն.. 229
Բաց բաժնետիրական ընկերություն 230
Բացահայտում... 230
Բացասական գուդվիլ.. 230
Բացասական գուդվիլի ճանաչումը 231
Բացասական գուդվիլի ներկայացումը 232
Բենիֆիցիար 232
Բեռի փոխադրման պայմանագիր.. 232
Բեռնագիր 232
Բերված արժեք 232
Բիզնես պլան 232
Բյուջե 232
Բյուջեի դեֆիցիտ.. 232
Բյուջեի դրամական մուտքեր և ծախսեր 232
Բյուջեի եկամուտ... 233
Բյուջեի ծախս.. 233
Բյուջեի հավելուրդ (պրոֆիցիտ) 233
Բյուջետային գործընթաց 233
Բյուջետային դասակարգման կառուցվածքը... 233
Բյուջետային դասակարգում.. 233
Բյուջետային երաշխիք.. 234

Բյուջետային համակարգ 234
Բյուջետային հիմնարկ 234
Բյուջետային վարկ 234
Բյուջետային փոխատվություն 235
Բնամթերային (բնաիրային, ոչ դրամական) ձևով ստացված եկամուտ........ 235
Բնական թանկարժեք քար 235
Բնական կորուստ 235
Բնական չափիչներ 235
Բնական և այլ կորուստ 235
Բնական ռեսուրս 236
Բնական ռեսուրսների հաշվառումը 236
Բնական պաշարների արդյունահանման նախապատրաստական, երկրաբանական հետախուզման և նախագծահետախուզական աշխատանքների ծախսերը 237
Բնակելի տարածության վարձակալության պայմանագիր 237
Բնապահպանական վճար 237
Բնապահպանական վճարի տեսակները 237
Բնօգտագործման վճար 237
Բնօգտագործման վճարի տեսակները 238
«Բնապահպանական և բնօգտագործման վճարների մասին» ՀՀ օրենք 238
Բորսա 238
Բռնագանձում 238
Բռնագրավում 238
Բրոքեր 238
Բրոքերային գործունեություն 239
Բրոքերային ընկերություն 239
Բուն հարկային համաձայնագիր 239
Բուն ֆինանսական հաշվետվություն 239